

MILGRAM – OBEDIENCE TO AUTHORITY

Lieven Jonckheere
2004

MATERIAAL

- Milgram: "Behavioural study of obedience" (1963)
- Milgram: "The perils of obedience" (1974)
- Corbett (Critical Cases in Organizational Behaviour, McMillan, London, 1994): "Case 19 Obedience to authority"
- Jonckheere: samenvatting obedience to authority (ook op Dokeos!)
- anoniem: "samenvatting Obedience to authority" (Engels)
- Corbett (o.c.): "Case 2 On becoming a torturer"
- definitie term *obedience* (Engels) (enkel op Dokeos)

POLITIEK/IDEOLOGISCHE CONTEXT

WO II gedrag kampbeulen
cfr proces Eichmann (Nüremberg, 1960)
geen sadist maar categorie van *bleichen Verbrecher* (witteboordcriminaliteit)

oorzaak?

fout Duits karakter/opvoeding – mogelijks politieke exploitatie van opvoeding (Adorno)

Milgram wou hypothese van Duits karakter/opvoeding testen

- voorproef in USA (met *ordinary man*)
- dezen blijken een minstens even fout karakter te hebben

EXPERIMENT

perversse driehoeksverhouding

leraar/beul, leerling/slachtoffer, proefleider/wetenschap

- advertentie
 - doel 'vooruitgang wetenschap': "vrijwilligers om mee te werken aan leerexperiment" (studie geheugen en leren, SR)
 - enkel mannen!
 - verplaatsingskosten terugbetaald – niet voor de poen
- verdeling leerlingen/leraars via 'het lot'
vrijwilligers samengebracht met acteurs
 - vrijwilligers systematisch bij leraars ingedeeld
 - acteurs systematisch bij leerlingen ingedeeld
- briefing 'leerexperiment' tov 'leraars'
 - leraar is onwetend
 - experiment ivm invloede straf/beloning op snelheid van leren
 - "leerling moet in een reeks woorden het woord herkennen dat in een eerste presentatie gekoppeld was aan ander woord"
 - "leraar geeft elektrische shock indien verkeerd"
 - telkens hoger, volgens bepaald schema – hoe meer verkeerde antwoorden, hoe hoger shock
 - niveau shock aangegeven mét beschrijving (mild/gevaarlijk/dodelijk) & krijgt zelf *sample shock* (echtheid!) leraar 'weet' dus
- leerling/slachtoffer
 - leerling is acteur
 - niet zichtbaar voor leraar/beul
 - antwoordt doorheen muur
 - leraar wordt verteld dat leerling is vastgebonden
 - krijgt geen echte shock
 - gestandaardiseerde respons op zgn elektrische shocks
 - vooraf: "ik heb beetje last van mijn hart"
 - vast schema verkeerde antwoorden
 - protesteert vanaf bepaald moment (bonken op muur)
 - antwoordt niet meer – "zwijgen = fout antwoord", zegt proefleider

- proefleider
 - proefleider is acteur
 - 'wetenschappelijke autoriteit (geen echte autoriteit met beloning/straf)
 - blijft aanwezig
 - gestandaardiseerde input
vertegenwoordigt 'wetenschappelijke institutie'
 - visueel: labo/labojas – strenge blik
 - verbaal:
 - instructie: doel = wetenschap ontwikkelen ivm straf: hoe veel & door wie (oud/jong)
 - moedigt beul aan: "Doe maar!", "Ik ben verantwoordelijk!" – "zwijgen = fout antwoord!" – etc

RESULTATEN – REACTIES PROEFPERSONEN

1. blinde obediëntie

obedience

- religieuze basis
obedience bij entree in in klooster
 - religieuze deugd van blinde gehoorzaamheid (*obéissance*) of onderworpenheid
 - tov overste, plaatsvervanger van God op aarde, die geacht wordt het levenspad van iemand te kunnen uitstippelen (cfr kapitein op schip)
- kwantificerende, 'wetenschappelijke' operationalisering Milgram:
 - *obedience* = doorgaan tot 450 volt (met wetenschap dat deze dosis dodelijk is)
40/64 = 64% gaat door tot 450 volt!
 - eminente psychiaters en psychologen hadden vooraf voorspeld dat niemand zou doorgaan – wie doorgaat = sadist
dus stand wetenschap psychologie laat geen voorspelling toe

2. oncontroleerbare emoties

kwalitatieve benadering (observatie + interviews)

- emoties bij beulen/leraars
 - degenen die doorgaan
 - observatie tijdens:
protest – maar gaan toch door
wel met vreemde fenomenen zoals lachje/tics
besluit: intern conflict (schuldgevoel) is geen reden om te stoppen
 - *de-briefing* of *de-hoax* (ont-om-de-tuin-leiden) achteraf:
(cfr na trauma: "spreek erover!")
zeggen iets geleerd te hebben ivm zichzelf
vraag: maar zijn ze ook geïmmuniseerd voor *obedience*?
 - degenen die stoppen
 - observatie tijdens: minimum aan verbaal protest en zichtbare emotie
 - achteraf: ??
- emoties bij wetenschappers
 - Milgram
 - wou Duitse kampbeulen testen, maar *ordinary American* bleek minstens even 'nazi' – niet voorzien (cfr nu wel zeer duidelijk geworden in het huidige Amerika)
 - zelf zeer geschokt
 - ontwikkelt allerlei varianten
 - publieke opinie + wetenschappelijk forum
 - ethisch probleem: mensen erin geluisd, agressie uitgelokt (cfr verborgen camera-toestanden)
 - verweer Milgram:
 - theater/illusie nodig om bepaalde waarheden te reveleren die anders nooit tot uiting zouden komen
(cfr functie toneel – cfr *vérité ne se révèle que dans une structure de fiction*)
 - paradoxale voorwaarde: wie erin trappen, moeten daarmee akkoord zijn ... achteraf (omdat ze er iets uit geleerd hebben, daarvan 'beter mens' zijn geworden?!)

VERKLARINGEN

1. verklaring blinde obediëntie

- niet
 - sociologische hypothese (Adorno's Frankfurter Schule):
opvoedingsfout in Duits karakter (disciplineren)
cfr *ordinary people* met vrije US-opvoeding ook
 - psychologische hypothese (Freuds psychoanalyse):
angeboren sadisme, plezier uit ander pijnigen
cfr voorspellingen psychiaters verkeerd
- wél *banality of evil* (filosofe Hannah Arendt)
in bepaalde samenloop van omstandigheden werkt individueel geweten niet, wordt het 'kwaad' iets 'gewoon', 'normaal', 'onvermijdelijk'
en dan aanvaarden we dat kwaad maar op cynische wijze: "het kan niet anders, en dus doen we maar flink ons best in dat kwaad"
cfr *bleichen Verbrecher* die gewoon hun werk zo goed mogelijk doen
samenloop factoren op hoogtepunt van moderne/industriële tijd:
 - nieuwe factoren, in opkomst
 - economisch: cultus van *division of labour*
 - sociologisch: geloof in wetenschap als nieuwe autoriteit
 - oude factoren, in verval én dus versterkt
 - psychologisch: infantiele onderwerping aan 'de vader'
 - religieus: gelovige onderwerping aan 'het lot'

1. economisch: *division of labour*

- iedereen = schakel in machinerie, in lopende band
(cfr *scientific management à la Taylor*)
- niemand nog geconfronteerd met consequenties van zijn gedrag
- cfr Eichmann werd onwel in concentratiekamp, als hij het geheel overzag, bij confrontatie met het vuile werk op andere niveaus dan het zijne

2. sociologisch: wetenschap = nieuwe autoriteit

- prestige universiteit/wetenschap
 - wetenschappelijke autoriteit = beste weten én willen voor het grootste aantal (modern utilitarisme)
afwegen tijdelijk leed individu tegen blijvend voordeel voor mensheid
 - wetenschappelijke autoriteit ipv God (cfr schema utilitarisme)
- onduidelijkheid rechten 'wetenschapper' (cfr ethische commissies nu – maar er is geen stoppen aan de wetenschap)

3. psychologisch: kinderlijke verhouding tot vader

verklaart de emoties, de subjectieve verdeeldheid tov eigen *obedience* gevoel van persoonlijke verplichting tegenover

- proefleider – zeer complex gevoel van *loyalty, duty*
 - vanuit liefde tot vader/leider
 - *unwillingness to hurt the experimenter's feelings*
schrik dat "hij kwaad zal worden"
zijn best doen voor de Ander in moeilijke omstandigheden
 - beter doen dan de ander/gelijke – rivaliteit om 'liefde':
"*learner/victim* werkt niet goed mee, maar ikke wel!"
 - slechts instrument van de Ander (perversie geen instrument van de Ander, maar van natuurwet waaraan iedereen is onderworpen)
gaat al in de richting van sadisme
- leerling/slachtoffer – slechts klein restje inleving
 - 'menselijkheid' = shock zo kort mogelijk houden

4. religieus: onderwerping aan het 'lot'

- uitgangsveronderstelling: *victims* = ook 'vrijwilligers' zoals ikzelf
- opdeling beul/slachtoffer volgens het lot (denkt beul): "als ik niet de beul zou zijn, was ik het slachtoffer geweest"

2. verklaring oncontroleerbare emoties

- beul verdeeld tussen twee standpunten
 - algemene: ideologie van De Wetenschap in het belang van De Mens
 - particuliere: bekommernis om het leed van dit particuliere individu
- identificatie agressor met *victim*
vanuit 'wetenschap' dat ik evengoed slachtoffer had kunnen zijn, dat de ander dus lijdt in mijn plaats

VARIATIES

1. variaties door Milgram

- variabelen
 - autoriteit/wetenschapper
 - algemene sociale setting
 - soort autoriteit
 - inhoud en vorm van het 'bevel' tot straf
 - leerling/slachtoffer
 - persoonlijke betrokkenheid: dichter komend of verder af staand
 - leraar/beul
 - sociale status, geslacht, leeftijd
 - wijze waarop bevel/straf moet worden uitgevoerd
- overzicht
 - proefleider
 - in *shabby* gebouw (niet universitair) ↓ sneller gestopt
 - fysiek niet aanwezig, enkel *his master's voice* ↓ sneller gestopt
 - discussie twee proefleiders ondereen ↓ sneller gestopt
 - proefleider stilzwijgend aanwezig + bevel ook door onwetende 'vrijwilliger' ↓ ???
 - etc
 - *victim*
 - leraar/beul in zelfde kamer met *victim* ↓ sneller gestopt
 - leraar/beul moet zelf de hand van *victim* op elektrische plaat leggen ↓ sneller gestopt
 - *victim* vraagt zelf dat shocks doorgaan (zijn prestige, concurrentie met andere *victims* etc) ↓ sneller gestopt (afstotelijke masochisme voor sadist!)
 - etc
 - beul
 - twee beulen – andere 'beul' moet shock toedienen ("ander deed het!") ↓ gaat verder
 - twee beulen – mogelijkheid gelaten om ondereen te discussiëren → sneller gestopt
 - mag zelf sterkte shock kiezen → ??
 - sociale groepen
 - vrouw → geen verschil
 - student/intellectueel → geen verschil
 - gewone mensen → geen verschil
 - etc

2. variaties na Milgram

hele hetze, zeer emotioneel

- variatie Meeus en Raaymakers ('t Hart, p. 56 – cfr volgende stuk cursus)
 - gevraagd om sollicitant tijdens test te storen met negatief commentaar
 - met als uitleg: "maakt geen deel uit van testprocedure, enkel omwille van wetenschappelijke interesse van proefleider"
 - vraag is dus of iemand bereid is om iemands kans op job in gevaar brengen omwille van 'wetenschappelijk research'?
 - 90% obedience
- observaties van verpleegsters die dokters blindelings gehoorzamen
 - etc

ACTUALITEIT?

- blijft actueel
- anderzijds toch ook tendens tot verschuiving van *obedience to authority* naar *obedience to enjoyment*
 - WO II
toppunt van *obedience to scientific authority* = grens bereikt
catastrofale gevolgen daarvan voor iedereen duidelijk na WO II (eerst geheim!)
 - na WO II
authority en *obedience* daartegenover brokkelt af
autoriteit niet meer wat ze geweest was – het einde van de sterke man
én meteen ook eerste betwisting van de autoriteit van de wetenschap
 - vader in diskrediet – door economie, psychoanalyse, etc
 - wetenschap in betwisting – oa door invloed 'wetenschap', met experimenten zoals Milgram
 - heden
 - alsmaar meer neiging tot obediëntie tov eigen genot
niet meer gehoorzamen aan de Ander, niet meer de Ander een plezier moeten doen (Ander bestaat niet meer!)
wel gehoorzamen aan het eigen genot, zichzelf een plezier moeten doen, moeten genieten, vooral van het eigen lichaam (geweten zegt ons: "geniet!")
 - vraag wat erger is: plezier moeten doen aan Ander (autodestructie via een door die Ander opgedragen destructie van de ander, cfr Wereldoorlogen) of zichzelf een plezier moeten doen (rechtstreekse autodestructie)?